

**ADRODDIAD BLYNYDDOL
PWYLLGOR SAFONAU
CYNGOR GWYNEDD
2023 – 2024
(Drafft)**

RHAGAIR GAN Y CADEIRYDD

[i ddilyn]

Hywel Eifion Jones
Cadeirydd y Pwyllgor Safonau

RHAGAIR GAN Y SWYDDOG MONITRO

[i ddilyn]

**Iwan Evans
Swyddog Monitro
Cyngor Gwynedd**

CYFLWYNIAD

Sefydlwyd y Pwyllgor yn 2001 o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000. Prif swyddogaeth y Pwyllgor yw hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig Cyngor Gwynedd, a chynghorau cymuned a thref Gwynedd. Gwna hyn mewn sawl ffordd:

- Cynorthwyo'r cynghorwyr a'r aelodau cyfetholedig i ddilyn y Cod Ymddygiad Aelodau.
- Cynghori'r awdurdod ar fabwysiadau neu ddiwygio'r Cod Ymddygiad Aelodau
- Monitro gweithrediad y Cod Ymddygiad Aelodau
- Cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi cynghorwyr ac aelodau cyfetholedig ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad.
- Penderfynu ar gwynion a gyfeirir ato gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod aelodau wedi torri'r Cod Ymddygiad.
- Ystyried ceisiadau a wneir gan aelodau am oddefebau i'w galluogi i gymryd rhan mewn trafodaethau, er bod ganddynt fuddiant sy'n rhagfarnu o dan y Cod.
- Ystyried materion a gyfeirir ato dan drefn ddatrys cwynion lleol Cyngor Gwynedd
- Goruchwylio Polisi Rhoddion a Lletygarwch Aelodau Cyngor Gwynedd .

Adroddiad Blynyddol

Diwygiwyd Deddf Llywodraeth Leol 2000 gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 gan ei gwneud yn ddyletswydd statudol bellach i bwyllgorau safonau adrodd i'w awdurdod, cyn gynted ag sy'n ymarferol bosib ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol, mewn perthynas â'r flwyddyn honno (h.y. y cyfnod o 12 mis yn gorffen ar 31 Mawrth).

Rhaid i'r adroddiad ddisgrifio sut y mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi eu gweithredu yn ystod y flwyddyn, gan yn benodol gynnwys crynodeb o :

- Yr hyn sydd wedi'i wneud i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd i'r pwyllgor gan Ddeddf 2000
- Adroddiadau ac argymhellion a wneir neu a gyfeirir at y pwyllgor gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

- Camau a gymerwyd gan y pwyllgor ar ôl iddo ystyried adroddiadau ac argymhellion o'r fath;
- hysbysiadau a roddir i'r pwyllgor gan Banel Dyfarnu Cymru

Rhaid i adroddiad gan bwyllgor safonau cyngor sir hefyd gynnwys:

- Asesiad y pwyllgor o'r graddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau newydd statudol mewn perthynas â safonau ymddygiad.

Gall yr adroddiad gynnwys:

- Argymhellion i'r awdurdod ynghylch unrhyw fater y mae gan y pwyllgor swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef.

Rhaid i'r awdurdod ystyried pob adroddiad blynyddol a wneir gan ei bwyllgor safonau cyn diwedd 3 mis sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'r awdurdod yn derbyn yr adroddiad.

AELODAU'R PWYLLGOR

Er bod y Pwyllgor Safonau yn un o bwyllgorau Cyngor Gwynedd, mae'n cynnwys mwyafrif o aelodau sydd heb unrhyw gysylltiad â'r Cyngor neu lywodraeth leol ('Aelodau Annibynnol'). Mae hefyd yn cynnwys aelod sy'n cynrychioli buddiannau'r cynghorau cymuned ('Aelod Pwyllgor Cymunedol'), yn ogystal â thri aelod etholedig o Gyngor Gwynedd. Rhaid i Gadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor ddod o blith yr Aelodau Annibynnol.

Aelodau Annibynnol

David Wareing (aelod ers 2015)

Symudodd David o Swydd Gaerhirfryn i'r Groeslon yn 2014 yn dilyn ei ymdddeoliad o Heddlu Glannau Mersi. Gwasanaethodd am 26 mlynedd mewn amrywiaeth o rolau, yn fwyaf diweddar yn Adran Weithredol yr Heddlu yn y Pencadlys. Yn y swydd hon roedd yn cynllunio digwyddiadau cyhoeddus mawr, diogelwch y cyhoedd yn ystod gweithrediadau gan yr Heddlu a lleihau cymorth yr heddlu i asiantaethau allanol drwy fwy o weithio mewn partneriaeth. Roedd yn arbenigo mewn asesu risg a sicrhau cydymffurfiaeth gyda deddfwriaeth iechyd a diogelwch. Cynrychiolodd David Heddlu Glannau Mersi ar bob un o'r pum Grŵp Ymgynghorol Diogelwch o fewn yr ardal honno. Mae'n credu'n gryf bod yn rhaid i weithredoedd y rhai sydd mewn swyddi cyhoeddus fod yn dryloyw ac yn atebol.

Aled Jones (aelod ers 2016)

Brodor o Lanbedr Pont Steffan, Ceredigion yn wreiddiol yw Aled. Astudiodd radd mewn Cymraeg a Daearyddiaeth ym Mhrifysgol Aberystwyth. Ar ôl graddio ym 1999, symudodd i Gaernarfon i weithio gyda chwmni cyfieithu Cymen a daeth yn gydberchennog ar y cwmni yn 2007. Bellach mae'n cyflogi tîm o bron 30 aelod staff a dros 20 o gyfieithwyr llawrydd eraill. Mae'n byw ym Mangor gyda Tegwen a'r plant, Cai a Beca. Yn ddiweddar, cwblhaodd gwrs Arweinyddiaeth a Rheoli Lefel 5 yr ILM ar y cyd rhwng Prifysgol Bangor ac Abertawe. Nod y rhaglen yw creu amgylchedd i alluogi arweinwyr i ddatblygu busnesau arloesol a meithrin sgiliau arwain o'r radd flaenaf. Yn rhinwedd ei swydd fel cyfieithydd ar y pryd, mae ganddo brofiad helaeth o fynychu cyfarfodydd ar bob lefel o lywodraethiant, o'r Undeb Ewropeaidd i gyngor cymuned, felly mae mewn sefyllfa dda i arsylwi ar ymddygiad a safonau gan adnabod yr arferion gorau.

Hywel Eifion Jones (aelod ers 2019)

Wedi'i eni a'i addysgu yn Nyffryn Clwyd, roedd Eifion yn uwch reolwr gyda Banc Barclays yn gwasanaethu 34 mlynedd mewn nifer o ganghennau ledled Gogledd a Chanolbarth Cymru. Mae wedi ymgymryd â llawer o swyddogaethau gwasanaeth

cyhoeddus gan gynnwys Cynghorydd Sir gyda Chyngor Ynys Môn ac aelod o Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru. Ar hyn o bryd mae'n Ynad ar fainc Gogledd Orllewin Cymru, yn aelod o Fyrddau Pensiwn Gwynedd, Betsi Cadwaladr ac Adra. Mae hefyd yn aelod o Banel Dyfarnu Cymru sy'n penderfynu honiadau o dorri'r cod ymddygiad gan aelodau etholedig Cynghorau Sir a Chymuned.

Mark Jones (aelod ers Rhagfyr 2022)

Mae Mark yn byw ym Mangor ac yn gyn swyddog heddlu gyda 30 mlynedd o brofiad mewn amrywiaeth o rolau, gan gynnwys fel Pennaeth Safonau Proffesiynol Heddlu Gogledd Cymru. Gwasanaethodd fel Llywodraethwr Cymunedol ac Is-gadeirydd yn Ysgol Glanadda am 20 mlynedd. Mae hefyd yn gyn-gadeirydd Adra, lle mae'n parhau i wasanaethu fel aelod o'r Bwrdd.

Aelod Pwyllgor Cymunedol

Cynghorydd Richard Parry Hughes (aelod ers 2017)

Magwyd Richard ar fferm yn Llanaelhaearn ac aeth i Ysgol Ramadeg Pwllheli, Coleg Amaethyddol Glynllifon, a Choleg Seale Hayne (Prifysgol Plymouth). Mae ganddo ôl radd mewn Rheolaeth Fferm. Bu yn gweithio i bartneriaeth filfeddygon yn Chwilog am dair blynedd ac yn ddarlithydd rhan amser yng Ngholeg Glynllifon, cyn prynu fferm Penfras Uchaf Llwyndyrus lle bu ei deulu yn denantiaid arni am dros dri chan mlynedd. Mae'n briod ac Eleri ac mae ganddynt dri mab. Yn gyn arweinydd Cyngor Gwynedd, mae yn dal i ffermio. Mae ganddo brofiad helaeth o bwyllgorau gan ddal swyddi fel cadeirydd Ffederasiwn Clybiau Ffermwyr Ifanc Cymru cyn ymgymryd â chael ei ethol fel aelod o gyrff cyhoeddus. Bu yn aelod o Gyngor Sir Gwynedd o 1992 hyd 1996 ac yn aelod o Gyngor Gwynedd o 1996 i 2008. Bu'n arwain Cyngor Gwynedd o 2003 i 2008 a hefyd yn lefarydd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar yr Amgylchedd a Chynllunio yn ystod y cyfnod yma. Mae'n aelod brwd o Gwmni Drama Llwyndyrus a chefnogwr amryw o gymdeithasau eraill lleol megis, Antur Aelhaearn a Chyfeillion Eglwys Carnguwch. Mae'n gweithio'n wirfoddol fel gweithiwr achos i'r Farm Community Network. Mae'n aelod o Gyngor Cymuned Llannor ers 1992.

Aelodau Cyngor Gwynedd

Cynghorydd Beth Lawton (aelod ers 2017)

Mae Beth yn byw ym Mryncrug ac yn berchen ffatri leol. Mae'n Gynghorydd Sir dros ardal Bro Dysynni sydd yn cynnwys pentrefi Bryncrug, Abergynolwyn a Llanegryn. Mae hefyd yn Gynghorydd Cymuned ac yn gadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Craig y Deryn. Mae'n weithgar ar sawl pwyllgor yn y gymuned yn cynnwys Carnifal Abergynolwyn, Ffair Wledig Bryncrug, Pwyllgor Apêl Ysbyty Tywyn a llawer eraill.

Mae yn aelod o Ferched y Wawr ac yn arwain yn Eisteddfod Abergynolwyn. Mae yn aelod o Bwyllgor Craffu Gofal a Thai a Phwyllgor Craffu Addysg ac Economi Cyngor Gwynedd ac wedi bod yn Gadeirydd ar y ddau bwyllgor ers bod yn aelod. Mae hefyd yn gyfarwyddwr a Chadeirydd Cwmni Hamdden Byw'n Iach.

Cynghorydd Anne Lloyd-Jones (aelod ers 2017)

Mae Anne yn byw ac yn rhedeg busnes twristiaeth fferm yn Nhywyn, ac mae wedi cynrychioli Tywyn ar Gyngor Gwynedd ers 1995 a chyn hynny roedd yn aelod o Gyngor Dosbarth Meirionnydd am wyth mlynedd. Etholwyd hi'n gyntaf fel aelod o Gyngor Tref Tywyn yn 1985 a hi oedd Faeres gyntaf yn 1991, ac eto yn 2004, ac roedd yn Gadeirydd Cyngor Gwynedd yn 2009. Mae hi'n gyn-gadeirydd Pwyllgor Cynllunio Cyngor Gwynedd ac yn un o aelodau gwreiddiol Bwrdd Rheoli Cartrefi Cymunedol Gwynedd. Roedd hi'n aelod o Gyngor Iechyd Cymuned Meirionnydd, ac yn Gadeirydd presennol Cronfa Apêl Ysbyty Tywyn a'r Cylch.

Mae hi'n aelod ac yn gyn-gadeirydd Ysgol Penybryn ac yn aelod ar gorff Llywodraethol Ysgol Uwchradd Tywyn.

Roedd Anne yn Gadeirydd Twristiaeth Canolbarth Cymru rhwng 2001-2016, yn aelod sefydliadol ac yn gyn-lywydd a Thrysorydd Clwb Inner Wheel Tywyn a bu'n Drysorydd cangen leol y NSPCC ers 1989.

Mae Anne yn briod â John ac mae ganddyn nhw dair merch a dwy wyres sy'n efeilliaid.

Cynghorydd Dewi Owen (aelod ers 2022)

Mae Dewi yn ffermio yn Aberdyfi, ac wedi bod yn Gynghorydd Sir dros Aberdyfi a Phennal ers pymtheg mlynedd, ac ar Gyngor Cymuned Aberdyfi ers pum mlynedd ar hugain. Cafodd ei ethol yn Gadeirydd Cyngor Gwynedd yn 2014. Mae Dewi wedi bod yn Gadeirydd ar sawl pwyllgor craffu, ac ar hyn o bryd yn Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd ar Gyngor Gwynedd, ac wedi ymuno gyda'r Pwyllgor Safonau ers 2022.

Mae Dewi yn Gadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Uwchradd Tywyn, ac yn aelod o sawl pwyllgor lleol, fel Sioe Sir Meirion, Undeb Amaethwyr Cymru ac 'Aberdyfi Advertising & Improvements Committee.

Y Swyddog Monitro

Mae Swyddog Monitro'r Cyngor, Iwan Evans, ynghyd a swyddogion o'r Gwasanaeth Cyfreithiol a'r Gwasanaeth Democraidd yn cefnogi'r Pwyllgor Safonau yn ei waith. Mae gan y Swyddog Monitro rôl statudol i sicrhau bod y Cyngor, ei aelodau a'i swyddogion yn gweithredu yn briodol ac yn gyfreithlon.

Manylion Cyswllt

- Iwan Evans, Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Swyddog Monitro. E-bost: IwanGDEvans@gwynedd.llyw.cymru Ffôn (01286) 679015
- Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau a Dirprwy Swyddog Monitro. E-bost: sionhuws@gwynedd.llyw.cymru Ffôn: (01286) 679168

GWAITH Y PWYLLGOR YN YSTOD 2023 - 2024

Mae gwaith y Pwyllgor wedi cynnwys y canlynol dros y flwyddyn (ceir rhaglen waith lawn y Pwyllgor yn yr **Atodiad 1**):

Achosion fu gerbron y Pwyllgor

Ystyriod y Pwyllgor un gŵyn o dorri'r Cod Ymddygiad yn ystod y flwyddyn. Cyfeiriwyd cwyn yn erbyn y Cynghorydd Louise Hughes, Cyngor Gwynedd at y Pwyllgor am benderfyniad gan yr Ombwdsmon. Mewn gwrandawriad ar 18/04/23 penderfynodd y Pwyllgor fod yr aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad ac y dylai gael ei gwahardd am gyfnod o 1 mis.

Cwynion eraill

Hysbysir y Pwyllgor hefyd o benderfyniadau'r Ombwdsmon ar y cwynion hynny na chyfeirir at y Pwyllgor am benderfyniad, a cheir crynodebau ohonynt yn **Atodiad 2**.

Goddefebau

Mae'r Cod Ymddygiad i Aelodau yn darparu na all cynghorydd gymryd rhan mewn trafodaeth os oes ganddo/i 'fuddiant sy'n rhagfarnu'. Serch hynny mae gan aelod yr hawl i wneud cais i'r Pwyllgor am ganiatâd i gymryd rhan er bod ganddo/i'r buddiant yma, h.y. goddefiad.

Ystyriodd y Pwyllgor ddau gais am oddefeb yn ei gyfarfod ar 10/01/24. Caniatawyd goddefebau i'r Cynghorwyr Dawn Jones a Gwynfor Owen, Cyngor Gwynedd i'w caniatáu i gynrychioli'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi at y Grŵp Tasg a Gorffen a sefydlwyd gan y Pwyllgor Craffu Gofal i drafod Cynllun Awtistiaeth Gwynedd, ar yr amod nad oeddynt yn cael eu penodi yn gadeirydd y Grŵp Tasg.

Fforwm Pwyllgorau Safonau Cenedlaethol Cymru

Mae Fforwm Genedlaethol Pwyllgorau Safonau Cymru bellach wedi ei sefydlu, er mwyn rhannu arfer da a chydlynu ymarfer a chreu rhwydwaith cymorth ar gyfer cadeiryddion. Mae cadeiryddion holl bwyllgorau safonau Cymru yn mynychu'r cyfarfodydd ynghyd â chynrychiolaeth o Swyddogion Monitro i ddarparu cyngor proffesiynol. Darperir yr ysgrieffynddiaeth gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru.

Cefnogaeth i Aelodau Cynghorau Cymuned , Tref a Dinas

Mae 3 elfen o gefnogaeth y gellir ei gynnig i aelodau a chlercod cyngorau cymuned ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad:

1. **Cyngor ar faterion penodol** - drwy gysylltu gyda'r Swyddog Monitro neu'r Dirprwy Swyddog Monitro.

2. **Gwefan Cyngor Gwynedd** - Tudalen Pwyllgor Safonau yn cynnwys o wybodaeth a chanllawiau yn ogystal â dolenni i wefannau eraill defnyddiol.

3. **Hyfforddiant** - y bwriad yw cynnal hyfforddiant rhithiol ar ffurf 'webinar'. Byddai hyn yn creu adnodd y gallai aelodau ei wyllo pan yn gyfleus iddynt yn hytrach na gorfod dibynnu ar sesiynau mewn mannau ac ar amseroedd penodol.

Dyletswydd Arweinyddion y Grwpiau Gwleidyddol

[i ddilyn]

RHAGLEN WAITH Y PWYLLGOR SAFONAU 2023-2024

18 Ebrill 2023

Gwrandawriad i ystyried a phenderfynu ar gŵyn a gyfeiriwyd at y Pwyllgor gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus

26 Mehefin 2023

- Penderfynu ar ymatebion i Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar yr Adolygiad Fframwaith Safonau Moesegol i Gymru
- Hunan Asesiad o waith y Pwyllgor yn ystod 2022/23
- Cymeradwyo Rhaglen Waith ar gyfer 2023/24
- Cymeradwyo adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2022/23
- Derbyn adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau

6 Tachwedd 2023

- Cytuno ar newidiadau i Drefn Ddatrys leol yr awdurdod
- Cymeradwyo addasiadau i Withdrefn Gwrandawriadau y Pwyllgor Safonau
- Derbyn adroddiad ar y Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch
- Ystyried Adroddiad Blynyddol yr Ombwdsmon 2022/23
- Derbyn adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau

10 Ionawr 2024

- Penderfynu ar ddau gais am oddefeb gan aelodau o Gyngor Gwynedd

19 Chwefror 2024

- Cymeradwyo meini prawf ar gyfer monitro ac adrodd ar gydymffurfiaeth gyda dyletswydd Arweinyddion Grwpiau Gwleidyddol mewn perthynas â safonau ymddygiad aelodau ynghyd â thempled ffurflen adrodd
- Derbyn adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau
- Ystyried Adroddiad Blynyddol Panel Dyfarnu Cymru 2022/23

Hysbyswyd y Pwyllgor o'r penderfyniadau canlynol gan yr Ombwdsmon ar honiadau o dorri'r cod ymddygiad yn erbyn cyngorwyr sirol a chynghorwyr cymuned a thref Gwynedd:

Rhif Achos: 202201791

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod Aelod o Gyngor Tref wedi torri'r Cod Ymddygiad drwy fethu â datgan buddiant personol a rhagfarnus pan wnaeth y Cyngor y penderfyniadau i beidio â chefnogi cais gan drigolion lleol i wrthwynebu cais i Dribiwnlys y Gofrestrfa Tir a wnaed gan gyd-gynghorydd, ffrind i'r Aelod. Honnwyd hefyd bod yr Aelod wedi anfon datganiad o gefnogaeth i gais ei gyd-gynghorydd wedi hynny.

Canfu'r Ombwdsmon fod gweithredoedd yr aelod yn awgrymu torri'r Cod a'i fod wedi methu â datgan buddiant personol a rhagfarnus a'i fod wedi gwneud sylwadau mewn cyfarfodydd o'r cyngor pan na ddylai fod wedi gwneud hynny. Fodd bynnag, nododd yr Ombwdsmon hefyd nad oedd y cyngor a roddwyd gan gynghorwyr eraill a'r Clerc mor glir ag y gallai fod. Nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i pherswadio bod y digwyddiadau yma wedi, neu'n debygol o gael, effaith ar enw da'r Cyngor yn ei gyfanrwydd, gan nad oedd yn glir a fyddai mewnbyn yr Aelod wedi effeithio ar benderfyniad y Cyngor ac roedd yn benderfyniad cyfyngedig a oedd yn effeithio ar grŵp bach o bobl yn yr ardal yn unig. Nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i pherswadio ychwaith bod yr Aelod wedi defnyddio ei safle yn amhriodol neu mewn ffordd a oedd yn awgrymu torri'r Cod oherwydd, pe bai wedi datgan buddiant personol a rhagfarnus, ni fyddai wedi cael ei atal rhag ysgrifennu'r datganiad pe dymunai wneud hynny yn ei rinwedd bersonol ac nid oedd y ffaith ei fod yn aelod o'r Cyngor yn rhoi mantais iddo yn y sefyllfa honno.

Canfu'r Ombwdsmon, er bod gweithredoedd yr Aelod yn awgrymu torri'r Cod, roedd effaith gyfyngedig ei weithredoedd, y lliniariad a ddarparwyd gan y cyngor aneglur a gafodd a'r camau y mae wedi'u cymryd ers hynny i gryfhau ei ddealltwriaeth o'i rwymedigaethau, yn golygu na fyddai cymryd camau pellach er budd y cyhoedd.

Canfu'r Ombwdsmon nad oedd angen cymryd unrhyw gamau o dan Adran 69(4)(b) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 mewn perthynas â'r materion yr ymchwiliwyd iddynt**Rhif Achos: 202201793**

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod Aelod o Gyngor Tref wedi torri'r Cod Ymddygiad drwy fethu â datgan buddiant personol a rhagfarnus pan wnaeth y Cyngor y penderfyniadau yn ymwneud â chais y Gofrestrfa Tir a wnaed gan yr Aelod.

Canfu'r Ombwdsmon fod gweithredoedd yr Aelod yn awgrymu torri'r Cod. Roedd yr Aelod wedi methu â datgan buddiant personol a rhagfarnus ac roedd wedi gwneud sylwadau pan na ddylai fod wedi gwneud hynny. Fodd bynnag, nododd yr Ombwdsmon hefyd nad oedd y cyngor a roddwyd gan gynghorwyr eraill a'r Clerc mor glir ag y gallai fod. Nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i pherswadio bod y digwyddiad hwn wedi, neu'n debygol o gael, effaith ar enw da'r Cyngor yn ei gyfanrwydd, oherwydd ei fod yn benderfyniad cyfyngedig a oedd yn effeithio ar grŵp bach o bobl yn yr ardal yn unig.

Nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i pherswadio ychwaith bod yr Aelod wedi defnyddio ei safbwynt yn amhriodol oherwydd pe bai wedi datgan buddiant personol a rhagfarnus, y gallai fod wedi cyflwyno ei sylwadau ysgrifenedig, yn ei rinwedd breifat, yn y modd yr oedd gan y partion eraill. Canfu'r Ombwdsmon, er bod gweithredoedd yr Aelod yn awgrymu torri'r Cod, roedd effaith gyfyngedig ei weithredoedd, y lliniariad a ddarparwyd gan y cyngor aneglur a gafodd a'r camau y mae wedi'u cymryd ers hynny i gryfhau ei ddealltwriaeth o'i rwymedigaethau, yn golygu na fyddai cymryd camau pellach er budd y cyhoedd.

Canfu'r Ombwdsmon nad oedd angen cymryd unrhyw gamau o dan Adran 69(4)(b) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 mewn perthynas â'r materion yr ymchwiliwyd iddynt

Rhif Achos: 202302062

Honnwyd bod cynghorydd cymuned wedi mynd at yr Achwynydd pan oedd hi wedi meddwi a'i holi ynghylch pam y bu'n hwyr i gyfarfodydd y Cyngor a "phethau personol eraill".

Ni ddarparwyd tystiolaeth i brofi'r gŵyn, ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gryf i awgrymu bod yr aelod dan sylw wedi torri'r Cod.

Mae gan bawb hawl i ryddid barn o dan Erthygl 101 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol, sydd wedi'i ymgorffori yng nghyfraith y DU gan Ddeddf Hawliau Dynol 1998. Yn fy marn i, gellir dweud yn rhesymol bod y sylwadau y cwynir amdanynt yn gymwys â rhyddid barn. Honnwyd bod y sylwadau wedi'u gwneud pan oedd y Cynghorydd wedi meddwi ac ar adeg/mewn lle amhriodol. Er fy mod yn llwyr werthfawrogi y gallai'r Achwynydd deimlo sarhad personol oherwydd ymagwedd a sylwadau'r Cynghorydd, nid wyf o'r farn eu bod, ar sail y dystiolaeth a ddarparwyd, yn ddigon sarhaus na brawychus i gyfystyr ag ymddygiad amharchus tuag ato (o fewn ystyr y Cod) nac yn torri'r Cod.

Canlyniad: Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Rhif yr Achos: 202303249

Honnwyd bod y Cynghorydd tref wedi dweud pethau anwir mewn cyfarfod o'r cyngor ac wedi methu ag ymdrin yn iawn â phryder am arian a gasglwyd gan grŵp lleol ar gyfer parcio ceir ar ddiwrnod digwyddiad lleol. Mae'r achwynydd o'r farn mai arian y cyngor oedd yr arian a gasglwyd ar gyfer parcio. Mater i'r Cyngor yn ei gyfanrwydd yw'r pryder nad yw'r Cyngor wedi casglu ffioedd parcio, yn hytrach nag i unrhyw Gynghorydd unigol (hyd yn oed os oedd y Cynghorydd yn gadeirydd y Pwyllgor Cyllid ar y pryd fel yr honnir). Mae gan yr achwynydd hawl i godi hyn drwy broses gwyno'r Cyngor. Nid yw hwn yn fater sy'n ymwneud ag ymddygiad moesegol Cynghorydd unigol a allai arwain at dorri'r Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau.

Nid oes unrhyw dystiolaeth wedi'i darparu i awgrymu y gallai'r Cynghorydd fod wedi torri unrhyw ddarpariaethau yn y Cod Ymddygiad i Aelodau.

Canlyniad: Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Rhifau Achos: 202303259 & 202303399

Ymddygiad cynghorydd sir yn ei rôl fel clerc i gyngor cymuned.

Nid oedd dystiolaeth i awgrymu fod y Cod yn berthnasol pan oedd y cynghorydd yn gweithredu ei rôl fel clerc nag unrhyw gyswllt gyda'r rôl fel cynghorydd sir.

Canlyniad: Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Rhif Achos:202304751

Honnir i'r Aelod fethu â datgan buddiant gan fod ei bartner yn gweithio i Gymdeithas Gymunedol a oedd o blaid defnyddio tir lleol ar gyfer cynllun sy'n cael ei wrthwynebu gan Bwyllgor Trigolion. Honnir hefyd nad oedd yr Aelod yn ddiuedd a bod ymatebion gan yr Aelod yn is-safonol ac amharchus Mae'r Aelod yn Gynghorydd Sir a all fynychu cyfarfodydd y Cyngor Cymuned fel rhan o'r rôl hon, ond nid yw'n aelod o'r Cyngor Cymuned. Ni ddarparwyd unrhyw dystiolaeth i ddangos bod yr Aelod wedi cymryd rhan mewn unrhyw fusnes yn y Cyngor Cymuned lle gallai fod wedi disgwyl datgan buddiant neu sicrhau, wrth wneud hynny, ei fod yn parhau'n ddiuedd wrth gymryd rhan neu gyfrannu at unrhyw benderfyniadau a wnaed.

Er y gwerthfawrogir efallai na fydd yr Achwynydd yn cytuno â'r safbwyntiau a fynegir mewn ymatebion eraill, nid oes dim i ddangos ei fod yn is-safonol neu'n amharchus ac, mewn rhai achosion, mae'n ymddangos ei fod yn rhoi cynnig ar rannu gohebiaeth gan y rhai sydd yn erbyn y cynllun a'r rhai sydd o blaid. Er ei fod yn mynegi ei fod ef ei hun o blaid mewn un e-bost, mater i'r etholwyr lleol yw cytuno neu anghytuno â barn wleidyddol yr Aelod drwy'r broses ddemocrataidd. Mae gan yr Aelod, fel unrhyw gynghorydd neu aelod o'r cyhoedd, hawl i gefnogi cynlluniau a phrosiectau yn yr ardal leol. Am y rhesymau hyn, nid wyf yn argyhoeddedig bod dystiolaeth i awgrymu bod torri'r Cod wedi digwydd.

Canlyniad: Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Crynodeb o'r gŵyn

Honnwyd mewn cyfarfod o'r Cyngor fod yr Aelod wedi ymateb i gwestiwn a ofynnwyd gan y Cynghorydd X mewn ffordd oedd yn ddiangen, yn drafferthus, yn sarhaus ac yn tanseilio Cynghorydd X. Dywedir bod yr Aelod wedyn wedi bychanu'r Cynghorydd X a dangos amarch iddo wrth ddefnyddio termau fel "asgell dde eithafol" a "gwleidyddiaeth wenwynig" gan niweidio enw da'r Cynghorydd X yn bwrpasol. Dewisodd yr aelod gyfeirio'r mater at yr Ombwdsmon i'w ystyried yn hytrach na mynd drwy Benderfyniad Lleol y Cyngor.

Penderfyniad

(1) A oes tystiolaeth i awgrymu a fu achosion o dorri'r Cod ymddygiad.

Mae'r materion y cwynwyd amdanynt yn annhebygol o fod yn gyfystyr â thorri'r Cod.

Wrth weithredu fel aelod etholedig a mynegi barn wleidyddol neu gynnal busnes gwleidyddol, mae rhyddid mynegiant aelod yn cael gwell amddiffyniad, yn fwy felly nag aelod cyffredin o'r cyhoedd. Ymhellach, fel gwleidyddion, mae'n debygol y bydd aelodau'n cael eu hamddiffyn hyd yn oed lle gall yr iaith a ddefnyddir ganddynt fod yn ymfflamychol, ar yr amod bod ei ffocws yn wleidyddol. Ond nid yw hawl aelod i ryddid mynegiant yn absoliwt a rhaid ei gydbwysu yn erbyn yr angen i ddiogelu hawliau a buddiannau eraill. Nid yw'r egwyddorion cyfreithiol ar y mater hwn yn darparu ffiniau clir ar gyfer yr hyn sydd, a'r hyn nad yw, yn dderbyniol, a rhaid ystyried pob achos yn ôl ei rinweddau ei hun. Nid yw rhyddid mynegiant yn ddiderfyn a'r mwyaf tramgwyddus yw'r ymddygiad dan sylw, y mwyaf cyfiawn y daw i gyfyngu ar fynegiant gan ddefnyddio darpariaethau'r Cod Ymddygiad.

Mae'r hunan-gyfeiriad yn cydnabod bod y sylwadau wedi eu gwneud yn ystod cyfarfod o'r Cyngor. Yn gyffredinol, mae'r Ombwdsmon yn dod i'r casgliad bod angen "croen trwchus" ar aelodau yn ystod cyfnewidiadau gwleidyddol. Mae Erthygl 10 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol, sy'n rhoi'r hawl i'r Aelod lefaru'n rhydd, yn golygu y gall ddweud pethau a allai fod yn frawychus neu'n dramgwyddus i rai pobl. Er fy mod yn llwyr werthfawrogi y gallai'r rhai a oedd yn bresennol fod wedi cael eu tramgwyddo'n bersonol gan sylwadau'r Aelod, nid wyf yn ystyried, yn seiliedig ar y dystiolaeth sydd ar gael, eu bod yn ddigon tramgwyddus, bygythiol neu sarhaus i dorri'r Cod.

Rwy'n cydnabod bod gan y sylwadau a wnaed y potensial i droseddu'r Aelod dan sylw, yn enwedig os nad oeddent yn adlewyrchu ei ddelfrydau gwleidyddol. Yn ogystal, gwnaeth yr aelod sylwadau wrth hunangyfeirio'r mater i'r swyddfa hon ynghylch pam nad oedd yn teimlo y gallai ymgysylltu â phroses datrys lleol y Cyngor. Mae hyn yn peri pryder oherwydd bod perfformiad effeithiol cyngor yn dibynnu ar berthynas da rhwng ei aelodau a'u fod yn dangos parch at ei gilydd. Fyddai'r broses datrys leol wedi bod yn fforwm addas ar gyfer trafod y mathau hyn o bryderon. Bydd fy ymateb i'r Aelod yn ei atgoffa o hyn a'i rwymedigaethau o dan y Cod.

(2) A oes angen ymchwilio er budd y cyhoedd

Nid wyf yn argyhoeddedig y byddai'r cynnwys yn cael ei ystyried mor sarhaus fel bod cyfyngu ar wneud sylwadau o'r fath yn angenrheidiol er mwyn amddiffyn hawliau a buddiannau pobl eraill. Felly, rwy'n fodlon bod y sylwadau a wnaed yn rhan o ddadl wleidyddol ehangach ac mae gan yr Aelod hawl i gynnal a rhannu'r safbwyntiau hynny, hyd yn oed os nad yw eraill yn cytuno, neu'n wir, yn cael eu tramgwyddo ganddynt. Felly, rwyf o'r farn na fyddai ymchwiliad i'r mater hwn yn briodol.

Nid yw'r ymddygiad y cwynir amdano yn bodloni cam cyntaf y prawf, fel y nodir uchod, felly, nid oes angen ystyried ail gam y prawf.

Canlyniad

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Rhif Achos: 202205952**Crynodeb o'r gŵyn**

Honnir bod yr Aelod wedi cynnal ymgyrch casineb Cyfryngau Cymdeithasol parhaus yn erbyn yr achwynydd ers 2017. Dywedodd yr achwynydd fod brawd yr Aelod wedi ei figwth oherwydd ei fod wedi ysgrifennu at y Cyngor, ac mae hyn wedi cael sylw gan yr Heddlu. Dywed yr achwynydd fod eraill wedi bod yn dyst i'r ymddygiad, ond nid yw wedi nodi'r hyn a welwyd na darparu datganiadau. Felly, ni allaf ystyried a fyddai'r ymddygiad, hyd yn oed os caiff ei brofi, yn gyfystyr â thorri'r Cod Ymddygiad. Mae hefyd yn nodi bod y tystion honedig yn gysylltiedig â'r Cyngor ac yn ymwybodol o'r broses Cod Ymddygiad. Mae'n agored iddynt wneud cwyn os ydynt yn ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny.

Fy mhenderfyniad**1. A oes tystiolaeth i awgrymu y bu torri'r Cod Ymddygiad.**

Ni ddarparwyd tystiolaeth i gadarnhau'r gŵyn, ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gryf i awgrymu bod yr aelod dan sylw wedi torri'r Cod.

Dylid nodi hefyd na all yr Ombwdsmon ystyried gweithredoedd brawd yr Aelod a'r corff priodol i ystyried cwynion o'r natur honno yw'r Heddlu.

2. A oes angen ymchwiliad er budd y cyhoedd

Gan nad oes tystiolaeth wedi'i darparu, o dorri'r Cod Ymddygiad, nid oes angen ymchwiliad.

Canlyniad

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.